

a katonaság alatt le akarom tenni még a targoncát, utána meg a, sorba így az autókat le akarom tenni. A kamiont, meg a fene tudja még micsodákat. És akkor mintha az lenne énnekem a szakmám, az autóvezető vagy ilyesmi. Én továbbtanulni nemigen akarok, mert ha így belegondolok, most négy év, négy évig mindennap suliba járni, akkor már nemigen tudok magamra időt szánni és, időt szánni arra, hogy valamennyi pénzem legyen. Hát most már a szüleimre se igen szorulhatok rá. Már így tizenhét éves fejjel.

Ha valaki mégis tovább akar tanulni, akkor nagyon korlátozott számú lehetőséggel számolhat. Többen említették, hogy számítógépes tanfolyamot szeretnének elvégezni, ide felvételiztek is már, de eredmény nélkül. A középiskolák közül a szakmunkásképzők felé orientálódnak. A tanulók tisztában vannak a lehetőségeikkel, arra a kérdésre, hogy miért itt akarnak továbbtanulni, mindenki azt válaszolta, hát úgyis csak ide vesznek fel. Néhányan a tanulók közül beszélnek illetve tanulnak németül. Ők minimális nyelvismeretet szeretnének szerezni, ettől várva, hogy esélyeik javulnak. Többen a családi vállalkozásokban látják biztosítva jövőjüket. Tanulságos, hogy a megkérdezettek közül egy fő kivételével senki nem tervez belátható időn belül családot.

(az esettanulmányt Kupó Jenő készítette)

Erőszak a lányok között

Az alábbiakban egy olyan esetet mutatunk be, amelyben az erőszakos viselkedés lányok körében jelenik meg. Nem egyedi esetről van szó. A kutatás során készített interjúkból egy agresszív értékrend rajzolódik ki, amely feltételezésem szerint jellemző a fiatalok adott csoportjára, a 14–18 éves középiskolás lányok és fiúk egy részére. Olyan értékrend ez, amelyben központi helyet foglal el az erőszak, mint az egyetlen problémamegoldási módszer. Az agresszivitás növeli a csoporton belüli presztízszt. A fiatalok nem akarják visszafogni érzelmeiket, nem akarnak toleránsak lenni. Mindenki a potenciális ellenfelet látják.

Különösen meglepő, hogy ez a magatartás a lányok között is jellemző. A tapasztalatok szerint a lányok sokkal kevésbé agresszívak, mint a fiúk. Ennek oka az eltérő nevelésben rejlik, hiszen a szülők a különböző nemű gyermekeket már csecsemőkoruktól más értékrendre socializálják. Más normák és értékek szabályozzák a fiúk és a lányok viselkedését. Különbözik a rendes lány ideálja és a fiúk előtt álló erős, bátor ember ideálja. Az erőszakos viselkedés megjelenése a lányok körében a férfiminták átvételét jelzi. A jelenség bemutatásához azokat az interjúkat használtam fel, amelyeket az eset néhány szereplőjével, a sértett lány édesanyjával és az iskola igazgatójával készítettem.

Az iskoláról

A történet egy határ menti kisvárosban esett meg, a résztvevők fiatal, többnyire 15–16 éves lányok. Többségük a város egyik középiskolájában tanul. A Középiskola és Szakmunkásképző Intézet a megye legnagyobb középfokú oktatási intézménye. 1998 szeptemberében összesen 1110 fő iratkozott be az iskolába a gimnáziumi, a szakközépiskolai és a szakmunkás osztályba ill. a levelező tagozatra. Az iskolában sokáig csak szakmunkás-oktatás és szakközépiskolai képzés folyt, de a gyerekszám csökkenésével bővítették profilt, és ma már szakgimnáziumi képzést

is nyújtanak (tűzoltó-katasztrófaelhárító, közbiztonsági rendőr, határőr-határrendészeti és vámkézelői speciális képesséssel). Az iskola korábban a leggyengébb képességű tanulók intézményének számított, a helyzet a gimnáziumi oktatással némileg javult, de a kevés jelentkező miatt nincs lehetőség szigorú válogatásra. A problémásabb osztályok ma is a szakmunkás osztályok. Az ide járó tanulók esetében gyakoribbak a fegyelmi és az is, hogy a szülő el sem megy a fegyelmi tárgyalásra.

Az iskolában a fegyelmi szabálysértések szankcionálására a fegyelmi eljárás és az enyhébb cselekményeknél alkalmazandó figyelmeztetők és intők szolgálnak. A tanulók csak az iskola területén elkövetett cselekmények miatt vonhatók felelősségre.

Az eset leírása

A vizsgált eset több eseményből állt. A pórul járt tanuló a 15 éves Mónika volt. Az első alkalommal az egyik diszkó mögött, este nyolc óra körül lökte bele a városon végigfutó ún. Élővíz-csatornába egy idősebb lány, majd igen durván megverte. Az incidenst hét lány nézte végig, egyikük sem segített Mónikának, pedig többen közülük korábban barátnői voltak. A verés után Mónit megszegyenítésképpen arra is kényszerítették, hogy vízesen-sárosan menjen be a diszkóba. Az események kiváltó oka a jelenlévő lányok szerint az volt, hogy Mónika többükről hazugságokat terjesztett. Az egyik lány szavaival, szinte mindegyiküknek „alátett” valamivel. A következő alkalommal egy osztálytársa vágta pofon Mónikát, mivel állítólag lehülyézte őt. A buszpályaudvaron történt az újabb eset, amikor két lány a csatornánál jelenlévők közül megint elég csúnyán megverte és többek előtt megszegyenítette Mónit. Ennek a verésnek az volt az oka, hogy Móni az egyik lánytól kölcsönkért topot nem adta vissza. A legutolsó alkalommal pedig az iskolában kapott egy pofont, szintén korábbi sérelmek miatt. A lányokat csak az iskolában elcsattant pofonok miatt büntették meg, ketten megrovást, egy lány pedig szigorú megrovást kapott.

Az esetet Izabella, az egyik résztvevő lány, a következőképpen mesélte el:

„Egyik hétvégén kaptunk egy telefont. A nővérem hívták és mondta neki a barátnője, hogy meg fogják verni a Mónit, ha felmegy a városba. Kérdezte Mariann, a mostohanővérem, hogy ki akarja megverni. A barátnője mondta, hogy az Annamária, mert kavart valamit közre, meg egy fiú között. Elmentem a nővéremmel a városba, és megkerestük ezt a lányt, aki meg akarta a Mónit verni. Tőlem a volt barátomat (Gabit) el akarta venni Móni abban az időben. Nekem meg is mondta, de a többiek előtt utólag tagadott mindent. Én ezen felmérgettem magam, de mi nem akartuk a Mónit bántani. Mire odaértünk, akkor jött az a lánybanda, aki később is részt vett a bántalmazásban. Annamária és a két másik lány. Mi megkérdeztük Mónitól, hogy miért mondta azt, amit mondott. Tagadott mindent. Annamária mondta neki, hogy ő még azt is visszahallotta, hogy utcalánynak nevezte. Letagadott mindent, és erre Annamari mérges lett. Ez ott volt a hídon, a Harlem előtt. Elvitte hajánál fogva Mónit az Erkel mögé. Elkezdtek veszekedni. Mi is kérdeztük Mónitól, hogy mi volt ez a kavaras és miért csinált egy olyan nagy félreértést, hogy én a volt barátomat miatta megvertem. Én nagyon mérges voltam rá, de mondom én nem ütöm meg, mert abból baj lesz. Annamari viszont megverte, ott az Élővíz-csatorna partján. Én voltam ott, a testvérem, Móni, az egyik barátnője, aki szintén kicsi volt, mint Móni, ezért nem segített neki, félt ő is, Annamári, Szilvi, Timi meg Nóri. Heten voltunk, de senki nem bántotta, senki nem is veszekedett vele, csak a nővérem, Annamari, meg én.

Annamari azt mondta neki, hogy ha belemegy magától az Élővíz-csatornába, akkor nem veri meg. Heten voltunk ott, abból kb. öt lánynak vágott alá, vagy fiú terén, vagy olyanokat

mondott róluk, ami nem igaz. Annamari, aki nagyon hamar fel tudja kapni a vizet, belelökte az Élővíz-csatornába. De végül is úgy esett bele, hogy csak térdig, nem süllyedt el. Utána kijött a vízből. Akkor Annamari nagyon csúnyán megverte, rugdosta a fejét, ahol érte. Elinultunk vissza a Harlembé. Móni meg jött mögöttünk, és sírt. Megálltunk, megállt mindenki és mondta Annamari, hogy na Móni, jössz bulizni, megyünk a Harlembé. És koszosan, piszkosan bevitte a diszkóba. Aztán Móni valahogy hazament, én már nem is foglalkoztam vele.

De utána még feljöttek ilyen dolgok, hogy ellopta Mariann pulóverét és nem hozta vissza. Erre valamit mondott Mariann Móninak, Móni meg a háta mögött lekurvázta. Mariann ezt meghallotta. Elég szelíd természetű lány, de abban a pillanatban, ahogy meghallotta, megfordult és pofon vágta. Ez végül is tanítási idő alatt történt.

Utána másik két lány, akik Móni osztálytársai és ott voltak a csatornánál is, a Kossuth téren verték meg Mónit. Timi és Móni barátnők voltak korábban. Úgy hallottam, hogy többször verte meg Timi, egymás után, kétszer-háromszor, úgy összesen, és akkor Nóri is megütötte kétszer-háromszor. Állítólag azért verték meg, mert nem adta vissza Timinek azt a topot, amit korábban kért tőle kölcsön. Többen voltak ott, fiúk is. A lányok levették Móniról a topot és többször megütötték. A fiúk nem léptek közbe, sőt a verekedő lányokat bátorították. Ekkor még mindig nem indítottak fegyelmet ellenünk.

Az utolsó csepp az volt a pohárban, mikor én odamentem Mónihoz tanítási idő alatt és megkerestem. Kérdeztem tőle, hogy mi volt ez, hogy el akartad venni tőlem a barátomat. Meg mondta azt is, hogy kurvák vagyunk, meg menjünk vissza az anyánkba, meg köcsögök vagyunk, szóval lehordott minket mindennek. Azokat is, akik hozzá sem értek egy újjal se. Mondtam neki, hogy mondd meg a szemembe, hogy mit állítottál rólam. Ott álltak az osztálytársai is, és ők azt mondták, hogy de igen, ezt mondtad. Letagadta azt is, hogy el akarta tőlem venni a volt barátomat. Mondtam neki, hogy ezt még levélben is leírtad. Úgy volt, hogy poénból mondta neki a barátom, hogy cikizze, hogy nem jössz-e velem lefeküdni. És akkor Móni mondta nekem, hogy ő le akar vele feküdni. És akkor ezzel még cukkolt egy pár napig. De most letagadott mindent. Mondtam, ha kell, behozom a levelet. Meg volt ijedve, én meg már nagyon ideges voltam. Reszketett és én már reflexszerűen, ahogy tagadott és nézett rám, pofon vágtam, de csak egy pofon volt az egész. Móni nem is akart bemenni az irodába, csak az öccse, akivel egy osztályba jár mert ikrek, rángatta el Mónit az irodába. Móni azért nem akart menni, mert félt. Engem húsz perc múlva behívtak.

A fegyelmi tárgyalás előtt én megfenyegettem Mónit. Mondtam neki, hogy ha engem kirúgnak miatta az iskolából, én megölöm. Megkérdezték a fegyelmi tárgyaláson, hogy ezt komolyan gondoltam-e. Hát egyértelmű volt a válaszom. A tárgyaláson elmondtunk mindent arról, hogy Mónit miért vertük meg, négyen vagy öten, velem együtt. A szülők most úgy fogják fel, hogy mi vagyunk a hibásak. De ha öten megvernek valakit, akkor talán abban is van hiba, akit megvertek. Sőt biztosan.”

A buszpályaudvarnál történeteket Móni így mesélte el:

„Timi bántott a buszpályaudvarnál Nórival együtt. Néhány fiú is ott volt, de ők csak tanácsokat adtak nekik, mit csináljanak velem. Timi csellel hívott oda. Azt mondta, kísérjem haza, menjünk a buszpályaudvar felé. Azért bántottak, mert állítólag azt mondtam rájuk, hogy kurvák, és elküldtem őket, most nem mondom meg, hogy hova. Addig nem engedtek el, amíg nem mondtam azt, hogy tényleg így volt. Négy óra hosszáig kényszerítették engem erre. Fadarabbal szurkáltak, Timi üveggel meg akart vágni, ha nem mondom meg. Aki arra jött ismerős, mindenkinek elmondták, hogy Móni ezt meg ezt mondta. Egy hajléktalan ült a padon, és arra kényszerítették, hogy egyek a tányérjából. Odahívták a Dóri nevű barátanőmet is, és rá is azt mondták velem, hogy kurva. Erre Dóri is adott nekem egy pofont.”

Az erőszak, mint érték

Már maguk az események is túlmutatnak a lányok közötti szokásos torzszalkodások szintjén. A hasonló esetek gyakorisága azt mutatja, hogy ez a fajta erőszakosság állandóan jelen van a lányok életében, elfogadott viselkedési módnak számít. Móni erről a következőket mondta:

„Élég általános a verekedés, de nem gondoltam volna, hogy ők ilyet tesznek velem.”

Az interjúkból kiderült, hogy létezik egy olyan csoport az iskolában, amelyik rendszeresen verekszik. A verekedések oka gyakran valamilyen fiúval kapcsolatos ügy, de tulajdonképpen bármi kiválthatja ezt a reakciót, még az is, ha valakinek nem tetszik az öltözködése. Izabella erről így számolt be:

„Én pont abba a lánycsoportba tartoztam, akik ilyen verekedősök. Volt a Harlemben két lány, és mutatták nekem a két lányt, hogy hogy néznek ki. Hát én nem nézem le őket, mert lehet, hogy nem olyan az anyagi helyzetük, mint a többieknek, de a viselkedésük is nem oda illő volt, abba a diszkóba. Mindenki kinézte őket, az egész diszkó. Rohangáltak, tetrék az agyukat, de kis fiatalok voltak, nyolcadikosok lehettek, azt hiszem. Sok lány odajött hozzám és kérdezték, hogy ki ez a két kicsi. Mondtam nekik, hogy nem tudom. Mondta az egyik barátnőm, hogy ő kimegy, és megveri mind a kettőt egyszerre. Olyasmi testalkatú mint én, ő se olyan nagyon erős. de már mindenkit felidegesítettek a viselkedésükkel. Már a fiúk is mondták, hogy kirakják őket. Egyik barátnőmmel ott táncoltunk, az előtt a box előtt, ahol ültek. Amikor kijöttek a boxból, a barátnőm meglökte mind a kettőt. Pedig ez a barátnőm csak a vállamig ér és nagyon vékony. Ő azt mondta, megveri mindkettőt. Én mondtam neki, hogy nekem mindegy, én nem verekedhetek, mert ez már a Móni-eset után volt. Kiment a két lány, és kiment az összes barátnőm is. Mondták nekik, de főleg a nagyobboknak, mert az volt igénytelenebb viselkedés szempontjából, hogy szét lesz verve a feje, ha még egyszer beteszi ide a lábát. Az egyik hátulról megütötte a magasabbik lány fejét. Ketten-hárman még kiabáltak, de ők messze voltak. A két lány meg elkezdett szaladni. Az egyik barátnőmmel utánuk szaladtunk. A nagyobbik valahogy eltűnt és csak a kicsit találták meg. Mondták neki, hogy ha jövő héten nem hozod fel a barátnődet, akkor meg fogsz halni. Úgy meg volt félemlítve, hogy majdnem sírt. Aztán utánamentem és mondtam neki, hogy nyugodtan gyere fel, nekik a barátnőd kell nem te. Eztán jött Annamari is, ő is ugyanezt mondta, de nevetve hozzátette, hogy ha nem hozod fel a barátnődet, akkor megöllek. Azóta egyiket sem láttuk.

Volt már olyan is, hogy megverték azt a lányt, aki nem tetszett. Egy idősebb, 23 éves lányt is megverték a múltkor. Ez a lány elég kövér, de mégis topot hord, a farmerját felhajtja, de nagyon vastagon, úgy hogy mindene kilátszik. Szóval gusztustalanul néz ki, de nem zavartatja magát. Mindenkinek szúrta a szemét, és az egyik lány lelocsolta tánc közben egy-két üveg szódavízzel. Az egyik barátnőm, aki nem messze táncolt tőle, nagyon felhúzta magát, mert őt is érte a szóda, és vizes lett. Erre bevitte az Icát – akit lefocsoltak – a vécébe, ordított vele, aztán kicibálta az udvarra és megverte. Akármit mondott neki az Ica, mindig csak azt kiabálta, hogy miért beszélsz velem ilyen rondán.

Ez úgy működik, hogy egy állandó társaság jár a diszkóba. Ha bemegyek, az ott lévők 80%-át ismerem. Tehát megvan az, hogy ki jár oda. Kiszűrjük azt, aki nem szokott oda járni. Megvédjük a területünket, oda bárki nem jöhet be. A normális maradhat, aki úgy néz ki, mint a többi. Először végigmérik az újakat tetőtől talpig, megnézik, hogy táncol, milyen ruhában van, hogyan viselkedik. Ha ebből valami nem stimmel, kizavarják úgy, hogy oda soha többet nem jön be. Többnyire azokat zavarják el, akik igénytelenül néznek ki, zsíros a hajuk, anyagiilag nem úgy állnak, mint a többiek, vagy akik nagyon enyelegnek, feltűnősködnék, viháncolnak, tekergetik magukat, mert mi ezt nem így szoktuk. Ha az egyik lánynak baja van valaki-

vel, akkor elmondja a barátnőjének, az tovább adja másnak és ez így terjed tovább, mint egy lánc. És akkor létrejön egy olyan csoport, amelyiknek az egyik fele nem ismeri a másik felét, csak hát verekedősök. És akkor összejönnek egy bandába és aki kapja marja.

A városban egyébként is gyakran verekszenek. A fiúk főként akkor, ha isznak, de a lányok nem nagyon isznak, inkább kábítóznak. Persze a fiúk is. Sok barátom kábítózik rendszeresen. Bélyeg, vízipipa, spandli, andaxin, amphetamin. Én csak a spandlit próbáltam kétszer, de rossz élmény volt.

Bár az erőszakos viselkedés terjedése a társadalom egészére általánosan jellemző, még fokozottabban jelenik meg azoknak a fiataloknak az esetében, akiknek a családi háttere nem nyújt biztonságot. Mint minden deviáns viselkedésfajta, az erőszakos viselkedés hátterében is igen nagy szerepet játszanak a családi problémák ill. a család hiánya. Az általunk leírt esetben résztvevő lányok többsége sem rendelkezik stabil családi háttérrel. A család szerepének és hatásának csökkenése és a kortárscsoport megnövekedett jelentősége vezet ahhoz, hogy a fiatalok a kortárscsoport által kialakított értékeket fenntartás nélkül átvegyék és elsajátítsák. A megvert lány, Mónika édesanyja is nagy szerepet tulajdonít a lányok családi hátterének. A következőket mondta erről:

„Bízam abban, hogy Móni nem fog olyat csinálni, mint a többi, rendezetlen családi körből származó gyerek. Sajnos mindegyiknek nagyon rossz a családi háttere. Én ezt Mónikának mondtam is, hogy te nem olyan családban élsz. Hála istennek egészség családi körünk van, ebben nőttek föl a gyerekeink. Azon a rosszon, amit mi megtapasztaltunk a világban, szeretnénk, ha nem menne keresztül.”

A rendezetlen családi háttér példaként álljon itt az egyik verekedő lány, Izabella esete, aki egyébként a legszigorúbb büntetést kapta az iskolában. Izabella 16 éves elmúlt, rendőr osztályba jár, másodikos. Édesanyja 17 évesen, Jugoszláviában hozta a világra, ahol édesapja is élt. A szülők Izabella másfél éves koráig éltek együtt, ezután édesanyja hazahozta Magyarországra. Az apa viszont ellopta őt, csak rendőr segítséggel találták meg. Bár öt-hat éve nem látogatta meg az apja, a gyerektartást rendszeresen küldi. Izabella azt tervezi, hogy az egyik nyáron elmegy dolgozni és a keresetéből felkutatja az apját.

Amikor anyjával hazajöttek Magyarországra sokáig a nagyszülőknél laktak, majd vettek egy tanácsi lakást. Kb. két éve átköltöztek a megyeszékhelyre, mert az anyja megismerkedett egy férfival. Amikor elkezdődött az iskola, Izabella kollégiumba került, ahonnan három héttel a tanév vége előtt kirakták. Ebben az időszakban anyja nagyon beteg volt, többször műtötték. Másfél év után hazajöttek ebbe a városba, és három hónapja anyja megismerkedett egy férfival, azóta nála élnek. Az anyja most egy kft-nél dolgozik, gyűrűket olajoz és csomagol, betanított munkás, gyakran éjszakázik. Izabella az idén valószínűleg meg fog bukni, rengeteg az igazolt és az igazolatlan hiányzása is. Azt mondja azért nem járt iskolába, mert családi problémái voltak, beteg volt, depressziós volt.

Izabellát édesanyja már nyolcadikos kora óta elengedi diszkóba, abból soha nem volt probléma, hogy milyen későn járt haza. Most a nevelőapja miatt – aki szigorúbban neveli a velük élő lányát – fél négyre haza kell érniük. Ma már minden hétvégén eljár szórakozni. Hetedikes volt, amikor először rágyújtott. Az anyja nem tiltja a cigarettázást, sőt van amikor ő vesz neki cigarettát, vagy éppen Izabellától kér. Anyjával nem mindig értik meg egymást. Izabella nem eszik túl sokat, otthon nem reggelizik Minden napra 200 forintot kap, hogy vegyen magának az iskolában ennivalót, de nagyon ritkán költi erre. Inkább cigarettát vesz. A hétvégére, ha pénteken megy diszkóba, akkor 500 forintot, ha szombaton, akkor 700 forintot kap.

(az esettanulmányt Szelezsán Annamária készítette)